

2023

EU:s cancerplan i Sverige

En guide i hur EU:s cancerplan kan användas
för att beseгра cancer

CANCER
FONDEN

Innehåll

Inledning	4
EU:s cancerplan – vad innehåller den?	5
EU:s cancerplans huvudområden, flaggskeppsinitiativ och övrigt innehåll	6
HUVUDOMRÅDE 1: FÖREBYGGANDE ARBETE	6
HUVUDOMRÅDE 2: TIDIG UPPTÄCKT	7
HUVUDOMRÅDE 3: LIKA TILLGÅNG TILL DIAGNOS OCH BEHANDLING	7
HUVUDOMRÅDE 4: BÄTTRE LIVSKVALITET FÖR CANCERPATIENTER OCH CANCERÖVERLEVARE	8
ÖVRIGA DELAR I EU:S CANCERPLAN	9
EU:s cancerplan – en möjlighet för Sverige att besegra cancer snabbare	10
Så här kan Sverige på nytt ta ledartröjan för att besegra cancer	12

Inledning

🗨️🗨️ Cancer är en av vår tids stora folksjukdomar. Idag insjuknar fler än 65 000 personer i Sverige i cancer varje år, men inom 20 år visar prognoser att 100 000 personer årligen kommer att insjukna. Inom EU beräknas cancer redan 2035 vara den enskilt största dödsorsaken. Vi måste göra mer för att vända utvecklingen”

Ulrika Årehed Kågström, generalsekreterare på Cancerfonden

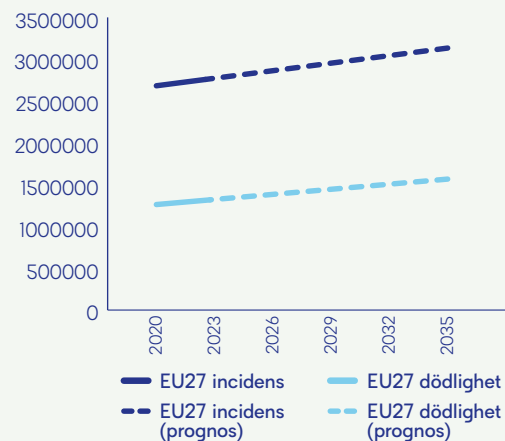
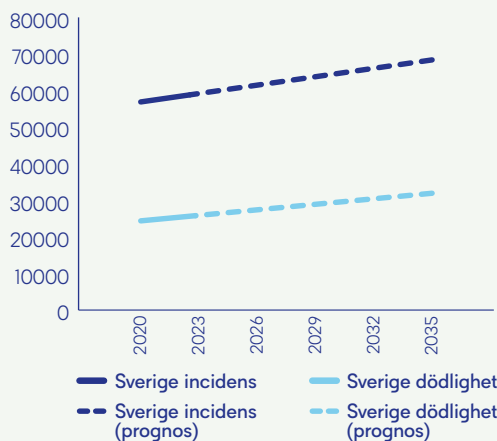
Cancer berör oss alla. En av tre kommer någon gång under sitt liv att få en cancerdiagnos. Under 2020 fick **2,7 miljoner människor i EU en cancerdiagnos** och **1,3 miljoner avled av cancer**, däribland 2 000 barn och unga.

Om det inte vidtas kraftfulla åtgärder nu väntas cancerfallen öka med 24 procent fram till 2035 och även bli den vanligaste dödsorsaken i EU.

och behandling samt bättre livskvalitet för cancerpatienter och canceröverlevare.

Den innehåller åtgärder som ska stödja, samordna och komplettera medlemsländernas åtgärder i form av politiska mål samt tio flaggskeppsinitiativ. Kopplat till planen har EU-kommissionen avsatt totalt **4 miljarder euro under perioden 2021–2027**.

Incidens och dödlighet i cancer i Sverige och EU

I februari 2021 presenterade EU-kommissionen en europeisk plan för att bekämpa cancer, Europe's Beating Cancer Plan¹.

Planen syftar till att minska antalet personer som insjuknar och dör i cancer i Europa.

Denna guide innehåller en sammanfattning av de viktigaste delarna i cancerplanen. Med detta som underlag vill vi på Cancerfonden ge beslutsfattare stöd att identifiera de åtgärder som behövs för att öka takten i arbetet med att besegra cancer med hjälp av EU:s cancerplan. EU:s cancerplan har fokus på hela sjukdomskedjan och fokuserar på fyra huvudområden: förebyggande arbete, tidig upptäckt, diagnos

“ We made the fight against cancer a priority of this Commission when we launched Europe's Beating Cancer Plan. Our goal is that everyone in our European Union should get the cancer treatment they need. Cancer is a personal story for all of us. And that is why we will work on prevention, early diagnosis, and equal access to care to win this fight.”

Ursula von der Leyen,
Europeiska kommissionens ordförande

¹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/european-health-union/cancer-plan-europe_sv#flaggskeppsinitiativ

EU:s cancerplan – vad innehåller den?

EU:s cancerplan består av tydliga målsättningar, förslag på nationella prioriteringar och konkreta satsningar. Planen innehåller även åtgärder som syftar till att stödja medlemsländernas egna insatser och åtgärder för att samordna arbetet på EU-nivå.

En av planens viktigare anslag är att den betonar betydelsen av ett helhetsperspektiv som omfattar hela sjukdoms- och vårdkedjan.

Cancerplanen är uppdelad i fyra huvudområden:

- Förebyggande arbete
- Tidig upptäckt
- Diagnos och behandling
- Bättre livskvalitet för cancerpatienter och -överlevare.

Utöver huvudområdena och beskrivningar av vad som krävs för att nå resultat inom respektive område innehåller planen tio flaggskeppsinitiativ som är tänkta att driva utveckling och innovation inom vissa frågor på cancerområdet.

De tio flaggskeppsinitiativen är följande:

- Kunskapscentrum för cancer
- EU-initiativ för bildiagnostik för cancer
- Utrotande av cancerformer som orsakas av HPV-virus
- EU-program för cancerscreening
- EU-nätverk för nationella cancercentrum
- Diagnos och behandling av cancer för alla
- EU-initiativ för cancerförståelse
- Initiativ för ett bättre liv för cancerpatienter
- Register över ojämlikhet inom cancerområdet
- Initiativ för hjälp till barn med cancer

Utöver de fyra utpekade huvudområdena finns också fler delar i EU:s cancerplan som lyfter fram och betonar vikten av forskning, av att motverka ojämlikheten inom upptäckt och behandling av cancer och att arbeta mot barncancer.

Kopplat till cancerplanen finns "The Mission on Cancer" som är ett av fem "missions" i EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont Europa. EU har avsatt totalt 4 miljarder euro under perioden 2021-2027 för arbetet med planen och medlemsländerna kan ansöka om dessa medel.

Pengarna ska användas för att öka möjligheter och minska ojämlikheter i cancervården genom prevention, tidig upptäckt, diagnos och behandling samt ökad livskvalitet för cancerpatienter och överlevare.

EU:s cancerplan samordnas och följs upp genom en tidsatt färdplan med mätbara indikatorer.² Genom denna går det enkelt att följa vilket av EU-kommissionens direktorat som ansvarar för de olika områdena. Kopplat till färdplanens olika projekt finns också tydliga mätbara indikatorer knutna.

Under EU-kommissionen finns det en genomförandegrupp som samordnar åtgärder och politik mellan kommissionen och andra EU-institutioner. Gruppen granskar genomförandet av planen och det föreslagna canceruppdraget inom Horisont Europa under åren 2021-2027.

4 MD

EU har avsatt totalt 4 miljarder euro under perioden 2021-2027 för arbetet med planen och medlemsländerna kan ansöka om dessa medel.

² https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-01/2021-2025_cancer-roadmap1_en_0.pdf

EU:s cancerplans huvudområden, flaggskeppsinitiativ och övrigt innehåll

Huvudområde 1: Förebyggande arbete

EU:s cancerplan beskriver att 40 procent av cancerfallen går att förebygga. Genom effektiva förebyggande strategier kan vi rädda liv och minska mänskligt lidande. Att förhindra att cancerfall uppstår i de fall det är möjligt är mer kostnadseffektivt och långsiktigt än någon behandling.

EU:s cancerplan vill öka medvetenheten och visa på att det finns behov av att vidta åtgärder mot riskfaktorer kopplade till våra levnadsvanor som rökning, alkohol, övervikt, ohälsosamma matvanor och fysisk inaktivitet. Men även riskfaktorer som luftföroreningar, cancerframkallande ämnen, strålning och smittämnen berörs av EUs cancerplan.

I cancerplanen belyses att det finns en stor ojämlikhet i vem som drabbas av cancer. Därför lyfts det som ett område som behöver adresseras särskilt av medlemsländerna. Ojämlikheten påverkas av olika hälsosfaktorer som exempelvis ålder, funktionsnedsättning, minoritetstillhörighet, socioekonomisk status och kön. Planen innehåller därför följande mål:

- en tobaksfri generation till 2040 – där mindre än 5 procent av befolkningen använder tobak
- minskad skadlig alkoholkonsumtion i linje med FN:s mål för hållbar utveckling som innebär en relativ minskning med minst 10 procent av den skadliga alkoholkonsumtionen till 2025

- minska barn och ungas exponering för alkoholreklam
- minskade miljöföroreningar genom att EU:s luftkvalitetsnormer anpassas till Världshälsoorganisationens riktlinjer
- minskad exponering för cancerframkallande ämnen och strålning
- ökad kunskap för att främja hälsosamma levnadsvanor

Följande flaggskeppsinitiativ är kopplat till huvudområdet:

Flaggskeppsinitiativ 3: Riktade medel ska avsättas för att stödja insatser för att utöka rutinvaccineringen mot humant papillomvirus (HPV) hos flickor och pojkar, för att utrota livmoderhalscancer och andra cancerformer som orsakas av HPV-virus. Målet är att öka vaccinationen av pojkar och vaccinera minst 90 procent av flickor i EU till 2030.

Huvudområde 2: Tidig upptäckt

Tidig upptäckt genom till exempel screening kan rädda liv. Men ojämlikheten mellan EU-länderna är stor. Antalet personer i riskgrupper som erbjuds screening varierar mycket.

Exempelvis erbjuds så få som 6 procent av populationen screening för bröstcancer i vissa medlemsländer, och så många som 90 procent i andra. För livmoderhalscancer är variationen 25-80 procent. I EU:s cancerplan betonas vikten av att befintliga populationsbaserade screeningsprogram implementeras i alla medlemsländer och även att cancerscreening utvidgas till fler cancerformer.

Andra åtgärder som lyfts inom ramen för huvudområdet är att Europeiska rådets rekommendation vad gäller cancerscreening ska uppdateras, något som skedde i december 2022.³

Dessutom pågår ett arbete finansierat av EU inom The International Agency for Research

on Cancer (IARC) för att uppdatera European Cancer Information System som övervakar och utvärderar cancerscreeningsprogram.⁴ Målet är att höja kvaliteten och täckningsgraden i de existerande screeningsprogram som finns inom Europa.

Följande flaggskeppsinitiativ är kopplat till huvudområdet:

Flaggskeppsinitiativ 4: Ett nytt program för cancerscreening kommer att tas fram för att hjälpa medlemsländerna att nå målet att 90 procent av de invånare i EU som ska erbjudas screening för bröstcancer, livmoderhalscancer och tjock- och ändtarmscancer erbjuds denna screening senast 2025. Programmet kommer att stödjas av EU-medel och ha fokus på förbättringar inom tre nyckelområden: tillgång, kvalitet och diagnostik.

Huvudområde 3: Lika tillgång till diagnos och behandling

Enligt EU:s cancerplan bör alla ha rätt till samma hopp om att överleva en cancerdiagnos. Oavsett var vi bor i Europa ska vi ha samma goda tillgång till vård, diagnos, läkemedel och behandling av hög kvalitet.

Överlevnaden efter en bröstcancerbehandling skiljer sig med 20 procent mellan länderna inom EU och 5-årsöverlevnaden efter tjock- och ändtarmscancer varierar från 49 till 68 procent.

EU:s cancerplan omfattar bland annat en EU-plattform för att förbättra tillgången till cancerläkemedel och stöd till vårdpersonal som arbetar med cancersjukdomar i form av ett samlat utbildningsprogram för olika specialistområden.

Följande flaggskeppsinitiativ är kopplade till huvudområdet:

Flaggskeppsinitiativ 5: EU-kommissionen ska inrätta ett EU-nätverk som sammankopplar certifierade nationella "Comprehensive Cancer Centers" i samtliga medlemsstater. Att vara ett ackrediterat Comprehensive Cancer Center innebär att man uppfyller europeiska kvalitetsstandarder i en rad parametrar inom till exempel prevention, diagnos, behandling, rehabilitering samt forskning, undervisning och utbildning. Ackrediteringen görs av den ideella, ickestatliga organisationen OECI, Organisation of European Cancer Institutes. Nätverket ska underlätta genomförandet av kvalitetssäkrad diagnostik och behandling samt utbildning, forskning och kliniska prövningar runt om i EU. Tanken är att det på sikt ska ge patienter bättre tillgång till diagnostik, vård av hög kvalitet och de senaste behandlingarna. Initiativet vill säkerställa att 90 procent av de behöriga patienterna har tillgång till ett certifierat Comprehensive Cancer Center eller dess mindre omfattande variant Cancer Center senast 2030. ➡

³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14770-2022-INIT/sv/pdf>

⁴ https://www.iarc.who.int/wp-content/uploads/2022/09/pr319_E.pdf

► **Flaggskeppsinitiativ 6:** Genom initiativet ska tillgången till innovativ cancerdiagnostik och behandling bli bättre. Så kallad sekvensteknik ska göra snabba och effektiva genetiska profiler av tumörceller så att cancercentrum kan dela cancerprofiler och använda samma eller liknande diagnos- och behandlingsmetoder för patienter. Målet är att optimera cancerdiagnostik och -behandling samt minska den ojämlika tillgången till precisionsmedicin.

Flaggskeppsinitiativ 7: Det europeiska initiativet för att förstå cancer (UNCAN.eu), som har som syfte att öka förståelsen för hur cancer utvecklas, ska bidra till att identifiera individer med hög risk för vanliga cancertyper. Detta ska underlätta för individanpassade metoder för prevention och behandling av cancer och ge idéer kring åtgärder som kan vidtas för att minska cancerrisken eller upptäcka cancer så tidigt som möjligt.

Huvudområde 4: Bättre livskvalitet för cancerpatienter och canceröverlevare

Till följd av tidigare upptäckt, effektivare behandlingsmetoder och bättre vård finns det uppskattningsvis drygt 12 miljoner canceröverlevare i EU, varav 300 000 personer har överlevt olika former av barncancer.

Det är glädjande att allt fler överlever cancer, men det ställer också krav på bra eftervård och tillgång till socialt skydd.

I flaggskeppsinitiativet "Bättre liv för cancerpatienter" är målsättningen att tillhandahålla ett så kallat smartkort för canceröverlevare där innehavarens kliniska historik sammanfattas och som underlättar och övervakar uppföljningsvården, inbegripet patientens egna upplevelser. Det ska fungera som kontakt mellan patienten och sjukvårdspersonal för att förbättra kommunikationen eller samordningen omkring medicinsk uppföljning.

Följande flaggskeppsinitiativ är kopplat till huvudområdet:

Flaggskeppsinitiativ 8: Inom ramen för initiativet kommer det skapas ett virtuellt europeiskt digitalt centrum för cancerpatienter inom ramen för Horisont Europa för att stödja ett standardiserat tillvägagångssätt till ett frivilligt utbyte av patientuppgifter och övervakning av överlevares hälsotillstånd som ska vara klart senast 2023.

Övriga delar i EU:s cancerplan

Mission Cancer

"The Mission on Cancer" är ett av fem missions i EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont Europa. Forskningsprogrammet ska underlätta samarbete och stärka forskningens bidrag till att utveckla, stödja och implementera lösningar på olika stora utmaningar. EU:s olika instanser och medlemsländer kan delta i och få del av medel från de olika missions som finns inom Horisont Europa.

Under 2021-2027 kommer "The Mission on Cancer" utgöra en stor del av EU:s investeringar i cancerforskning och innovation.

Följande flaggskeppsinitiativ är kopplat till programmet:

Flaggskeppsinitiativ 1: Ett kunskapscentrum för cancer ska inrättas med uppdraget att stödja samordningen av cancerrelaterade initiativ på EU-nivå genom att länka samman Comprehensive Cancer Centers från varje medlemsland, förmedla kunskap, sprida "best practice" och ta fram riktlinjer.

Flaggskeppsinitiativ 2: Initiativet syftar till att det ska utvecklas en hälsodatabas över cancerrelaterade bilder och tillgängliggöra anonymiserade bilder till olika berörda parter inom vården, bland forskare och innovatörer. Med stöd av digitala nätverk ska initiativet förbättra precision medicin och stödja innovativa lösningar för såväl screening som behandling.

Minskad ojämlikhet

Det finns stora skillnader inom cancerprevention och cancervård mellan och inom EU:s medlemsländer. EU:s cancerplan innehåller därför ett särskilt avsnitt kring minskad ojämlikhet. Syftet är att belysa vikten av att hela sjukdomskedjan behöver påverkas för att ojämlikheten ska minska.

Följande flaggskeppsinitiativ är kopplat till området:

Flaggskeppsinitiativ 9: Ett register över cancerrelaterad ojämlikhet (Cancer Inequalities Registry) ska inrättas. Genom registret ska trender, avvikelser och ojämlikheter mellan och inom medlemsstater identifieras, och det ska tas fram förslag på områden där det behövs investeringar och åtgärder på EU-nivå, nationell nivå och regional nivå som del av EU:s cancerplan.

Sätta fokus på barncancer

En annan fråga som lyfts fram i EU:s cancerplan är att EU ska göra mer för att skydda barn från cancer. Inom området ingår det att etablera "EU Network of Youth Cancer Survivors" samt lansera "the Childhood cancers and cancers in adolescents and young adults initiative" för att öka förståelsen om barncancer.

Följande flaggskeppsinitiativ är kopplat till området:

Flaggskeppsinitiativ 10: Initiativet ska ge barn tillgång till snabb och god upptäckt, diagnos, behandling och vård. Nätverket med Comprehensive Cancer Centers (flaggskeppsinitiativ 5) är viktigt i det arbetet. Det stöder utbildning och möjliggör delning av "best practice" för barn med cancer.

Organisation

EU-kommissionen är övergripande ansvarig för implementeringen av EU:s cancerplan, och har etablerat en implementeringsgrupp för att samordna åtgärder och policys. Gruppen kommer att samarbeta nära EU-parlamentets olika utskott som hanterar cancerrelaterade frågor, med medlemsstaterna, med styrelsen för mission cancer (som även fungerar som vetenskaplig rådgivande instans) samt en kontaktgrupp för olika intressenter från exempelvis civilsamhället.

Medlemsländerna uppmanas att utnyttja alla finansieringsmöjligheter inom den budget på 4 miljarder euro som finns för att implementera åtgärderna i cancerplanen. Genom att använda åtgärderna i den genomarbetade planen och de goda finansieringsmöjligheterna kan Sverige komma närmare att besegra cancer.

EU:s cancerplan – en möjlighet för Sverige att besegra cancer snabbare

Vad är det som gör EU:s cancerplan till ett föredöme? Cancerfonden anser att EU:s cancerplan är ett bra exempel på hur man kan arbeta målinriktat och strukturerat för att driva på en förändring inom cancerområdet.

Cancerfonden ser att arbetet med EU:s cancerplan har lyft cancerfrågan på den europeiska agendan och redan gett resultat i form av t.ex. uppdaterade rekommendationer kring screening och andra viktiga initiativ för att stärka forskningen, få en bättre vård, tidigare upptäckt och förhindra att fler drabbas av cancer. Cancerfonden anser att EU:s cancerplan kan bidra till att vi i Sverige når längre i kampen att besegra cancer snabbare.

” Det som gör att EU:s cancerplan bör vara en förebild i det svenska cancerarbetet är dels att den omfattar hela sjukdomskedjan, från forskning och prevention till vård, rehabilitering och livsvillkor för canceröverlevare. Dels att den i sitt angreppssätt är omfattande. I planen sätts det upp tydliga mätbara mål. Det finns också rejält med ekonomiska medel knutna till planen, samt en tidsatt och tydlig färdplan för hur de olika målen ska kunna nås. Det borde Sverige inspireras av!”

Ulrika Årehed Kågström,
generalsekreterare Cancerfonden

Cancerfonden ser att Sverige kan bl.a. inspireras av följande områden i planen:

Ökat informationsutbyte för att lära oss mer om cancer

EU:s cancerplan kommer att innebära ett lyft för hela cancerområdet. Några exempel är att ett ökat informationsutbyte inom vård och forskning kommer kunna öka förståelse och

möjlighet för att bättre behandla cancer. Mellan länderna ska information delas och patienter kunna flyttas inom Europa där varje medlemsland ska ha minst ett eget Comprehensive Cancer Center.

Möjliggör tidigare och fler upptäckta cancerfall

Det kan låta verkningslöst men genom att gemensamt utveckla screeningprogram för t.ex. bröstcancer, i både tillgänglighet och teknik, kan träffsäkerheten i bilddiagnostiken förbättras genom att hälsodata delas mellan medlemsländerna.

Det kan leda till stora framsteg i att vi tidigare kan se mönster och ökad risk att utveckla cancer som gör att behandling kan sättas in tidigare och ökad chansen för överlevnad.

Öka förutsättningar genom teknikutveckling inom AI för cancer vården

Utöver detta skapas det också en EU-atlas där det ska finnas tillgång till anonyma bilder av till exempel bröstcancertumörer. Det råder brist på bröstradiologer och med ett stort bibliotek av bilder blir det lättare att utveckla en träffsäker AI-diagnostik för att upptäcka bröstcancer. Genom denna kombination av teknikutveckling och informationsdelning kan vi ta cancer vården många steg framåt och minska flaskhalsar

Lära av varandra för att minska ojämlikhet i cancer

För Sverige finns även betydande möjlighet att få draghjälp av EU:s cancerplan med att komma åt den ojämlikhet som finns t.ex. mellan olika socioekonomiska grupper, när det gäller tidig diagnostik och tillgång till vård. Redan 2023 kommer en första analys av varje medlemslands nuvarande utmaningar och potentiella lösningar från EU:s nya expertgrupp för ojämlikhet och cancer.

Prevention ett effektivt verktyg för att färre ska drabbas

I Sverige kan 3 av 10 cancerfall förebyggas med hälsosamma levnadsvanor. För att färre ska drabbas av cancer krävs ett aktivt arbete för att minska riskfaktorerna för cancer. Det innebär minskad tobak- och alkoholkonsumtion, hälsosammare matvanor, fysisk aktivitet och ett arbete för att fler ska ha en hälsosam vikt. Vi går mot en ökning i andelen cancerfall. Det beror dels på att vi lever längre, dels på våra levnadsvanor. Forskningen är tydlig och vi kan i Sverige göra mer för att förebygga cancer. Sverige behöver precis som EU:s cancerplan sätta mål och åtgärder som kommer leda till bättre förutsättningar för alla leva hälsosamt.

Dags för nästa steg

Sverige har framgångsrikt tagit flera stora steg på cancerområdet de senaste 15 åren. Till stor del tack vare den framstående forskning som bedrivs i Sverige och bl.a. finansieras av Cancerfonden. Sveriges nuvarande inriktning på cancerområdet har till stor del formats av två styrdokument.

Dels den nationella cancerstrategin (SOU 2009:11) från 2009 och skriften "Långsiktig inriktning för det nationella arbetet med cancer" som togs fram efter ett rådslag om cancer 2017 och fokuserar på arbetet fram till år 2025.

Båda dessa dokument, som har haft brett politiskt stöd, har inneburit viktiga satsningar och initiativ såsom t.ex. etableringen av Regionala Cancercentrum (RCC), utformandet av standardiserade vårdförlopp och framtagandet av ett ökat antal kunskapsstöd i regionerna. Ett arbete som behöver fortsätta och växlas upp.

Cancerfonden anser att politikutvecklingen och ambitionsnivån på cancerområdet behöver ny kraft och energi. Ska en strategi vara på plats som kan ta vid arbetet efter 2025 behöver det arbetet påbörjas nu. Sverige kan och bör visa vägen hur man kan bygga en mer tydlig väg för att vi ska kunna besegra cancer tillsammans.

Så här kan Sverige på nytt ta ledartröjan för att besegra cancer

Cancerfonden anser att ambitionsnivån på cancerområdet i Sverige behöver höjas ytterligare. Med den framgångsrika svenska cancerforskningen, den starka Life science-sektorn och den högspecialiserade cancervården borde positionerna flyttas fram ytterligare. Givet Sveriges framgångsrika historia bör man sikta högt för att färre ska drabbas och fler ska överleva med god livskvalitet i framtiden.

Med EU:s cancerplan som förebild är det möjligt att ingjuta ny kraft och få en tydlig färdriktning mot målet att besegra cancer snabbare.

Cancerfonden har identifierat fyra åtgärder som skulle kunna innebära att Sverige på nytt kan ta ledartröjan på cancerområdet.

1. Genom EU-ordförandeskapet arbeta för att minska ojämlikheten på cancerområdet

Sverige är ordförande inom EU under första halvåret 2023 och ett fokusområde bör vara att driva cancerfrågorna framåt då det har varit ett prioriterat område under trio-ordförandeskapet med Frankrike och Tjeckien.

Regeringen har i samband med att man presenterade sina prioriteringar för det svenska ordförandeskapet uttalat att man vill arbeta för en implementering av EU:s cancerplan.

Cancerfonden välkomnar det, och anser att Sverige under ordförandeskapet bör särskilt lyfta fram problematiken med den ojämlikhet som finns, t.ex. när det gäller upptäckt och behandling av cancer, och peka på åtgärder för att komma åt dessa problem.

Det handlar om allt från att möjliggöra en mer jämlik tillgång till screening runt om i EU till att förbättra samarbetet inom såväl vård som forskning mellan EU:s medlemsländer för att

förbättra diagnostik, behandlingsmetoder och upptäcka nya botemedel. Både Sverige och övriga EU behöver göra en kraftsamling för att ojämlikheten ska brytas.

2. En ny svensk cancerstrategi med tillhörande färdplan

Den svenska cancerstrategin presenterades 2009 och det är hög tid att det tas fram en ny strategi. Det har hänt mycket både i världen i allmänhet och på cancerområdet i synnerhet på de 14 år som passerat sen dess.

Forskningen tar kliv framåt i rask takt och det utvecklas nya sätt för att upptäcka och behandla cancersjukdomar. Kunskapsläget är bättre idag och vi vet mer om vilka åtgärder som till exempel behövs för att förebygga cancer i större utsträckning.

EU:s cancerplan kan och bör användas som förebild för arbetet med att ta fram en ny strategi då det kommer hjälpa oss att arbeta mer målinriktat i Sverige. Framgångsreceptet med EU:s cancerplan är att den samordnas och följs upp genom en tillhörande tidsatt färdplan. Sverige borde inspireras av detta och tillfoga en färdplan med långsiktiga konkreta och uppföljningsbara mål som innehåller tidsatta åtgärder med tydliga indikatorer för att nå målen samt avsätta resurser för arbetet med strategin och färdplanen.

Cancerfonden har identifierat fyra tydliga målsättningar som Sverige bör inkludera i en ny svensk cancerstrategi. Vi vill se ett Sverige som arbetar mot ett 2030 där:

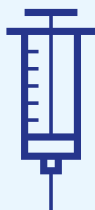
1. Påverkbara cancerfall har minskat med 30 procent
2. En tredjedel av all cancer upptäcks i ett tidigare stadium
3. 80 procent överlever en cancerdiagnos
4. Alla har god livskvalitet, under och efter cancer

Påverkbara cancerfall har minskat med 30 %

80 % överlever en cancerdiagnos

1/3 av all cancer upptäcks i ett tidigare stadium

Alla har god livskvalitet, under och efter cancer

Ett annat skäl till att det finns behov av en ny cancerstrategi är att vissa områden saknas eller är bristfälliga i den nuvarande och det gäller framförallt de förebyggande åtgärderna.

3 av 10 cancerfall kan förebyggas i Sverige med hälsosamma levnadsvanor. EUs cancerplan innehåller flera målsättningar för att förebygga cancer, tex målet om en tobaksfri generation till 2040 och förbättrad hälsa genom hälsosamma matvanor och fysisk aktivitet. Liknande mål på cancerområdet behöver också sättas i Sverige.

Strategin behöver även innehålla mål och åtgärder kopplade till tidig upptäckt av cancer. Inom EU har det tagits fram nya rekommendationer för screening som syftar till att fler cancerfall ska upptäckas tidigare, genom att både öka antalet screeningtillfällen och täcka in fler målgrupper och cancerformer.

Därutöver behöver det vara ett särskilt fokus på den ojämlikhet som finns inom hela sjukdomskedjan för cancer, både sett till vilka som drabbas, vilka som får sin cancer upptäckt i tid och vilken vård man får tillgång till.

Denna ojämlikhet existerar mellan både kön och socioekonomiska grupper, där till exempel en lågutbildad kvinna har högre risk att

drabbas av lungcancer än en högutbildad man.

Den nuvarande svenska strategin har inneburit flera viktiga reformer och initiativ. Några exempel är etableringen av Regionala Cancercentrum (RCC) runt om i landet, den ökade kunskapsstyrningen, införandet av standardiserade vårdförlopp och ett ökat fokus på vikten av patientmedverkan. Betydelsefulla delar som behöver fortsätta och intensifieras i en ny svensk strategi.

3. Socialstyrelsen får utvidgat uppdrag för arbetat med att samordna arbetet med EU:s cancerplan i Sverige

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att samordna det nationella arbetet med att genomföra EU:s cancerplan. Cancerfonden anser att det är positivt att Socialstyrelsen har fått detta uppdrag.

Det behövs en drivande aktör på den nationella nivån som säkerställer att arbetet med implementeringen av EU:s cancerplan intensifieras.

Det är dock viktigt att det inom uppdraget tas fram en tydlig handlingsplan som sedan förs

framåt av beslutsfattare på både nationell och regional nivå. Samtliga berörda myndigheter behöver dessutom omfattas av arbetet.

Det finns behov av en samordning av det regionala arbetet och Socialstyrelsen bör få i uppdrag att även ansvara för detta, t.ex. i samarbete med RCC och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Socialstyrelsen behöver tilldelas de medel som krävs för att de ska klara av att genomföra uppdraget men även att uppdraget får hög prioritet inom myndigheten.

4. Säkerställa att Sverige tar del av de EU-medel som finns tillgängliga inom EU4Health och Horisont Europa

Sverige har missat möjligheten att ta del av flera utlysningar av medel från EU. Ska Sverige besegra cancer så har vi inte råd att missa chanser att ta del av de medel som har avsatts för arbetet med EU:s cancerplan. Regeringen behöver själv eller genom ett uppdrag till berörd myndighet ta fram en plan för hur Sverige ska söka dessa medel och hur de ska användas.

På vilket sätt kommer vi på Cancerfonden bidra?

Cancerfonden ser att det finns behov att följa arbetet med att implementera EU:s cancerplan i både EU och Sverige. Därför kommer vi att tillsätta en expertkommitté med representanter från bl.a. akademien, patient- och professionsorganisationerna med uppdraget att kontinuerligt följa och granska de åtgärder som vidtas på nationell och regional nivå med start 2023.

Genom att fortsätta vara en samlande kraft och betydande forskningsfinansiär samt att fortsätta sprida kunskap hoppas vi på Cancerfonden kunna bidra till att Sverige kan ta ledartröjan på nytt och på sätt besegra cancer snabbare.

Cancerfondens vision är att besegra cancer. Genom att finansiera den främsta forskningen, sprida kunskap om cancer och påverka beslutsfattare i viktiga frågor, arbetar vi för att färre ska drabbas och fler ska överleva cancer.

Cancerfonden är en fristående, ideell organisation utan statligt stöd. Vårt arbete är helt beroende av testamenten och gåvor från privatpersoner och företag.

Vi är en av de största finansiärerna av svensk cancerforskning. Sedan 1951 har vi delat ut drygt 12 miljarder kronor till de främsta forskningsprojekten i Sverige. Överlevnaden i cancer har mer än fördubblats under samma tid.

Tack vare forskningens framsteg överlever i dag två av tre som får cancer. Vi har kommit långt, men vi är inte framme än.

#tillsammansmotcancer

CANCERFONDEN

Cancerfonden | 101 55 Stockholm | Besök: David Bagares gata 5 | Telefon 020-59 59 59
Plusgiro 90 1986-0 | Bankgiro 901-9514 | cancerfonden.se